

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТРОНОГО

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор університету, професор
_____ В.М. Кюрчев

“ _____ ” _____ 2019 рік

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ПО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЮ КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ДЛЯ ПРИСВОЄННЯ ОСВІТНЬО-
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ
«БАКАЛАВР»

Мелітополь, 2019 р.

Методичні вказівки до складання державного іспиту з ОКР «Бакалавр»

Матеріали підготували к.е.н., доцент БОЛТЯНСЬКА Л.О.

к. е. н., доцент ПЕДЧЕНКО Г.П.

к. е. н., доцент ЛИСАК О.І.

Методичні вказівки затверджено на засіданні кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

Протокол від « 1 » жовтня 2019 року № 1

Завідуюча кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

 Л. О. Болтянська

«1 » жовтня 2019 року

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу

Протокол від «11» жовтня 2019 року № 2

Голова, к.е.н., доцент Анна КОСТЯКОВА

Рецензент:

к.е.н., доцент кафедри менеджменту

Агєєва І.В.

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2. ПОРЯДОК КОМПЛЕКТУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ	4
3. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК РОБОТИ КОМІСІЇ	5
4. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ РОБОТИ	6
<i>ДОДАТОК А: ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАВДАНЬ</i>	7
<i>ДОДАТОК Б: ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ</i>	10
<i>ДОДАТОК В: КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ ТА ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ</i>	12
<i>ДОДАТОК Г: ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН</i>	14

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Державна атестація студентів – це визначення фактичної відповідності рівня його освітньої підготовки вимогам освітньої характеристики.

Державна атестація студента здійснюється після завершення ним навчання в університеті на певному освітньо-кваліфікаційному рівні. Для присвоєння відповідної кваліфікації наказом ректора у встановленому порядку створюється державна екзаменаційна комісія. В університеті створюється одна державна екзаменаційна комісія з кожного напрямку підготовки незалежно від форм навчання. Але при наявності великої кількості студентів – випускників, можуть функціонувати дві і більше таких комісій.

Державна екзаменаційна комісія оцінює якісний рівень науково-теоретичної і практичної підготовки випускників, вирішує питання про присвоєння їм кваліфікації відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня та видачу відповідного державного документа, а також розробляє пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу та поліпшення якості освітньо-професійної підготовки фахівців в університеті.

Державна атестація проводиться у формі державних екзаменів з окремих дисциплін або комплексної перевірки знань студентів з кількох дисциплін в обсязі діючих навчальних програм, або захисту дипломного проекту (роботи). Форма державної атестації обумовлюється навчальним планом. При державній атестації окремих спеціалістів можливе проведення або державних іспитів, або захист дипломного проекту (роботи) (коли середній бал студента за відповідний період навчання дорівнює або більше 4,5 бали).

Програма та метод проведення екзаменів (усно, письмово) визнається кафедрою, що випускає спеціалістів і затверджується Радою факультету або університету.

2. ПОРЯДОК КОМПЛЕКТУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ

Державна комісія створюється щорічно у складі Голови, його заступника (за потребою) та членів комісії для кожного напрямку з усіх форм навчання і діє протягом календарного року.

Головами державних екзаменаційних комісій призначаються, як правило, провідні фахівці споріднених вищих закладів освіти та наукових установ, а також спеціалісти відповідних галузей виробництва, які не працюють у даному навчальному закладі.

Персональний склад державної екзаменаційної комісії та екзаменатори затверджуються наказом ректору університету не пізніше як за місяць до початку роботи цієї комісії.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПОРЯДОК РОБОТИ КОМІСІЇ

Терміни роботи державної екзаменаційної комісії регламентуються графіком навчального процесу.

Графік роботи державної екзаменаційної комісії затверджується ректором університету. Розклад проведення державних екзаменів затверджується проректором з навчальної роботи. Графік роботи та розклад готуються деканом факультету і узгоджується з Головою державної комісії.

Розклад роботи державної комісії доводиться до загального відома не пізніше як за місяць до початку складання державних екзаменів. Державний екзамен проводиться на відкритому засіданні державної комісії за участю **не менше половини** її складу при обов'язковій присутності Голови комісії.

До складання державних екзаменів допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану.

В державну екзаменаційну комісію перед початком державних екзаменів деканом факультету подаються такі документи:

- список студентів, допущених до складання державних екзаменів,
- зведена відомість про виконання студентами навчального плану і про отримані ними оцінки (середні зважені оцінки) з теоретичних навчальних дисциплін, курсових проектів (робіт), практик.

Державні екзамени проводяться за завданнями (екзаменаційними білетами), складеними відповідними кафедрами згідно з навчальними програмами і за методикою, визначеною університетом. *В додатку А до "Методичних вказівок..."* приведені загальні вимоги до перевірки теоретичних знань студентів, *в додатку Б – загальні вимоги до практичних задач (перевірки практичних вмінь студентів).*

Тривалість проведення державних екзаменів не повинна перевищувати 6 годин на день. Результати складання державного екзамену визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» і оголошуються в день їх проведення після оформлення протоколу закритого засідання державної комісії.

Критерії оцінки теоретичних знань та практичних вмінь студентів приведені в додатку В.

Студент, який не склав державних екзаменів, допускається до повторного їх складання протягом трьох років після закінчення університету. В інших випадках повторне складання державних екзаменів допускається з дозволу Міністерства освіти і науки України. Перелік державних екзаменів для осіб, які їх складають повторно, визначається навчальним планом, що діяв у рік закінчення ними вищого закладу освіти. Студентам, які не склали державні екзамени з поважних причин, наказом ректора університету може бути продовжений строк навчання до наступного терміну роботи державної комісії із складанням державних екзаменів.

4. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ РОБОТИ

Всі засідання державної екзаменаційної комісії протоколюються. У протоколи вносяться оцінки, одержані на державних екзаменах, записуються поставлені студентам питання, особливі міркування і зауваження членів комісії. Протоколи державної комісії зберігаються в університеті протягом 5 років.

За підсумками діяльності кожної ДЕК складається звіт, оформлений відповідно до сучасних вимог, який затверджується на її заключному засіданні. У звіті Голови державної комісії відображаються: актуальність питань, які розглядаються у комплексних контрольних завданнях, їх відповідальність до сучасного стану науки, техніки і проблем виробництва, аналіз рівня підготовки випускників, характеристика знань студентів, виявлених на державних екзаменах, недоліки в їх підготовці, додаються рекомендації щодо поліпшення навчального процесу.

Звіт про роботу ДЕК подається ректору (проректору) університету у двотижневий термін після роботи. Звіт Голови державної комісії обов'язково обговорюється на засіданні вченої Ради університету, факультету.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

(теоретичної частини комплексного контрольного завдання для проведення комплексного державного кваліфікаційного екзамену)

1. ЦІЛЬОВА СПРЯМОВАНІСТЬ ТЕОРЕТИЧНОГО ІСПИТУ

Теоретичний контроль – це процедура визначення рівня підготовки фахівців у певній галузі знань, психологічного, фізичного та розумового стану, професійної придатності, обдарованості та інших якостей особи за допомогою системи спеціально підготовлених завдань.

Перевірка професійної компетенції – це система контрольних завдань стандартизованої форми, орієнтованих на вимір і оцінку обсягу, повноти, системності, міцності та осмислення професійних знань, а також дієвості і самостійності умінь випускника вищого навчального закладу, які дозволяють співставити рівень його досягнень у процесі професійної підготовки з еталонними вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики до професійних умінь, які характеризують здібність і здатність випускника виконувати соціально-виробничі функції на певному рівні кваліфікації та кваліфікаційної спеціалізації в конкретній сфері праці.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Теоретичні завдання повинні відповідати наступним вимогам:

- *належність до предметної сфери, або предметна чистота* (зміст теоретичного завдання повинен бути добре впорядкований, забезпечуючи системність за обсягом інформації, рівнем засвоєння, структурою знань),
- *стислість теоретичного завдання,*
- *ясність і чіткість* (теоретичне завдання повинно бути осмисленим, тому конструюватися завжди у вигляді ствердження, а не питання),
- *коректність* (у змісті завдання не повинно бути суперечливих, тобто протилежних, що виключають одна одну, тверджень),
- *стислість за часом* (загальний час на виконання завдання – не більше 2 год.),
- *наявність міри складності теоретичного завдання, що диференційована* (теоретичне завдання повинно мати визначену певну міру труднощі).

При конструюванні теоретичного завдання доцільно дотримуватися наступного розподілу завдань за рівнем складності:

- 20 % - стосуються базових знань і принципів (найчастіше вони можуть бути зовсім простими),

Методичні вказівки до складання державного іспиту з ОКР «Бакалавр»

- 65 % - належать до категорії середньої трудності,
- 15 % - складають складні завдання.

Завдання варто розташовувати в порядку поступового зростання складності, що сприяє зниженню емоційного стресу в процесі тестування.

3. ФОРМА ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Перше теоретичне завдання представляється у вигляді додатка до екзаменаційного білету за відповідним номером. Кількість додатків для першого теоретичного завдання повинна бути підготовлена в кількості білетів (30 варіантів). Додатки отримують номери варіантів від 1 до 30. Студент отримує додаток за варіантом згідно номеру його екзаменаційного білета. Таким чином, кожен студент виконує оригінальний варіант теоретичного завдання.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ПРАКТИКА ПЕРЕВІРКИ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ

При проведенні екзаменаційної перевірки теоретичної частини необхідно дотримуватись таких **правил**:

- екзаменаційні завдання повинні бути складені відповідно до переліку умінь в ОКХ,
- з метою виключення можливих помилок підготовлені екзаменаційні завдання повинні ретельно перевірятися,
- формулювання змісту кожного завдання та перелік пропонованих відповідей повинні бути перевірені та уточнені експертом (стороннім фахівцем),
- на початку екзамену випускник отримує додаток із завданнями та бланк запису відповідей, на обкладинці додатку з теоретичними завданнями повинна бути надрукована інформація для випускників, наприклад, кількість балів за відповідь на кожне питання, максимально можлива сума балів за відповіді на всі питання, відведений на роботу час, дозвіл на використання додаткового або довідкового матеріалу тощо,
- екзаменатор повинен простежити за тим, щоб на бланках відповідей були записані прізвища або кодові номери випускників і щоб заповнений бланк був підписаний,
- екзаменатори повинні вміти підтримувати дисципліну і мати надруковані правила проведення іспитів, які потрібно зачитати перед початком іспитів,
- необхідно прийняти всі запобіжні заходи з метою недопущення неетичного поведіння і зробити попередження, що порушення дисципліни може призвести до позбавлення права складання іспиту,

Методичні вказівки до складання державного іспиту з ОКР «Бакалавр»

- ***не допускається*** перевірка теоретичних завдань особами, які не входять до складу державної екзаменаційної комісії, або перевірка теоретичних завдань членами державної екзаменаційної комісії в присутності зайвих осіб,
- члени державної екзаменаційної комісії зобов'язані ще раз перевірити оцінки і результати теоретичного контролю знань до їх оприлюднення,
- студент повинен усно представити результати виконання теоретичного завдання та надавати відповіді на питання, поставлені державною екзаменаційною комісією.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

(практичної частини комплексного контрольного завдання для проведення комплексного державного кваліфікаційного екзамену)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практична частина комплексного контрольного завдання (ККЗ) для проведення комплексного державного кваліфікаційного екзамену **повинна бути у вигляді рішення професійних задач.**

Практична частина ККЗ є важливою складовою частиною всього комплексу підсумкової атестації та одним із методів комплексної оцінки якості підготовки випускника академії для виконання професійної роботи на певних посадах, спроможності і готовності його виконувати виробничі функції і вирішувати типові задачі професійної діяльності:

- у конкретній предметній сфері,
- на визначеному об'єкті діяльності,
- відповідно до напрямку професійної підготовки,
- за фахом,
- на сертифікованому освітньо-кваліфікаційному рівні.

При вирішенні практичної частини ККЗ студент повинен підтвердити не тільки наявність теоретичних знань, а й практичних навичок і умінь, здатність приймати правильні рішення.

Вирішуючи, які уміння повинні контролюватися за допомогою конкретного практичного завдання, розроблювачу необхідно пам'ятати, що рівень підготовки, визначений за результатами виконання практичного завдання, є основою для загальної оцінки професійної компетенції. Тому для практичної частини ККЗ вибираються важливі професійні уміння.

Найкращими для умов практичних завдань є професійні ситуації. Опис ситуації повинен бути коротким, але досить повним, що надає можливість особі, що контролюється, отримати необхідну інформацію.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

До практичної частини ККЗ пред'являються загальні вимоги:

- *належність до предметної сфери,*
- *стислість завдання, але повнота необхідної інформації,*
- *стислість за часом (загальний час на виконання завдання – не більше 2 годин, уникати громіздких обчислень),*
- *наявність певної міри складності,*

Методичні вказівки до складання державного іспиту з ОКР «Бакалавр»

- *необхідність використання засобів і методів прийняття рішень, додаткової та довідкової літератури.*

3. РЕКОМЕНДОВАНА ПРАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ

При проведенні практичної частини комплексної перевірки знань при державному екзамені необхідно дотримуватись таких **правил**:

- екзаменаційні практичні завдання повинні бути складені відповідно до переліку умінь в ОКХ,
- з метою виключення можливих помилок, підготовлені екзаменаційні завдання повинні ретельно перевірятися,
- формулювання змісту кожного завдання та перелік пропонованих відповідей повинно бути перевірено та уточнено експертом (стороннім фахівцем),
- на початку екзамену випускник отримує брошуру із завданнями та проштамповані бланки для запису відповідей, на обкладинці брошури з завданнями повинна бути надрукована інформація для випускників, наприклад, критерії оцінки, відведений на роботу час, дозвіл на використання додаткового або довідкового матеріалу тощо,
- екзаменатор повинен простежити за тим, щоб на бланках відповідей були записані прізвища або кодові номери випускників і щоб заповнений бланк був підписаний,
- екзаменатори повинні вміти підтримувати дисципліну і мати надруковані правила проведення іспитів, які потрібно зачитати перед початком іспитів,
- необхідно прийняти всі запобіжні заходи з метою недопущення неетичного поведіння і зробити попередження, що порушення дисципліни може призвести до позбавлення права складання іспиту,
- **не допускається** перевірка практичних завдань особами, що не входять до складу державної екзаменаційної комісії, або перевірка практичних завдань членами державної екзаменаційної комісії в присутності зайвих осіб,
- члени державної екзаменаційної комісії зобов'язані ще раз перевірити оцінки і результати контролю практичних умінь до їх оприлюднення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ ТА ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ

(при проведенні комплексного державного кваліфікаційного екзамену)

Результати складання державного екзамену визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» і оголошуються в день їх проведення після оформлення протоколу засідання державної комісії.

Студентам, що не з'явилися на екзамен без поважних причин, виставляється оцінка «незадовільно».

Оцінка за складання державного екзамену визначається як середня зважена за формулою:

$$\ddot{X} = \frac{Q_1 X_1 + Q_2 X_2}{Q_1 + Q_2},$$

де \ddot{X} - середня зважена оцінка,

Q_1, Q_2 - кількість дисциплін, за якими були складені відповідно тестові та практичні завдання для проведення державної атестації студентів,

X_1, X_2 - екзаменаційна оцінка відповідно тестових та практичних завдань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ КДКЗ

«ВІДМІННО» – 90-100 балів

- Творчий підхід до виконання практичного завдання, повнота і правильність прийняття рішень.
- Вміння застосовувати основні принципи і методи вивчених дисциплін до розв'язання практичних завдань.
- Вміння використовувати засоби та методи прийняття та обґрунтування рішень, додаткову та довідкову літературу.
- Чітке, послідовне викладення відповіді на папері.
- Обґрунтування заходів щодо покращення конкретних професійних ситуацій.

«ДОБРЕ» – 75-89 бали

- Деякі непринципові помилки несуттєвого характеру у викладанні відповідей при повних знаннях програмного матеріалу.
- Переважання логічних підходів перед творчими у вирішенні практичних питань.
- Помилкове або невірне розв'язання окремої частини одного із завдань при повному правильному виконанні завдання в цілому.

Методичні вказівки до складання державного іспиту з ОКР «Бакалавр»

«ЗАДОВІЛЬНО» – 60-74 бали

- Репродуктивний підхід до викладання практичного матеріалу.
- Недостатня повнота викладання матеріалу, але при обов'язковому виконанні (можливо з несуттєвими помилками) практичних задач.
- Неглибокі знання основного матеріалу, наявність великої кількості неточностей у викладанні матеріалу.
- Нечітке викладання матеріалу на папері, порушення логічної послідовності при викладенні матеріалу.

«НЕЗАДОВІЛЬНО» 35-56 бали

- Відсутність знань з більшої частини матеріалу, погане засвоєння принципів положень більшості вивчених дисциплін.
- Невиконання, або виконання з великими помилками практичних завдань.
- Неграмотне і неправильне викладання відповідей на папері.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТЕОРЕТИЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Переведення підсумкової оцінки успішності в балах до показників за державною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) та до шкали оцінювання, що прийнята в ECTS наведена нижче.

Шкала оцінювання студентів по дисципліні в цілому

Визначення показника за державною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	Оцінка за 100-бальною шкалою	ECTS-оцінка
Відмінно	Відмінно - відмінне виконання завдання та правильні повні відповіді на теоретичні питання	90-100	A
Добре	Дуже добре – виконання завдання вище середнього рівня з незначними помилками	82-89	B
	Добре – взагалі вірні відповіді з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
Задовільно	Задовільно – виконання завдання зі значною кількістю недоліків	67-74	D
	Достатньо – виконання завдання задовольняє мінімальні критерії оцінювання	60-66	E
Незадовільно	Незадовільно – з можливістю повторного складання	35-59	FX
	Незадовільно – з обов'язковим повторним курсом	<35	F

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН

які формують основу проведення
комплексного державного кваліфікаційного екзамену
за спеціальністю

«ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»

ОКР «БАКАЛАВР»

1. Основи підприємництва
2. Економіка підприємства
3. Торговельне підприємництво
4. Основи товарознавства
5. Бізнес-проєктування
6. Економіка та організація інноваційної діяльності